

SYLABUS
DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2025/2026-2027/2028
(skrajne daty)
Rok akademicki 2026/2027

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Numizmatyka starożytna
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Wydział Humanistyczny
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Archeologii
Kierunek studiów	Archeologia
Poziom studiów	studia I stopnia
Profil	ogólnoakademicki
Forma studiów	stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	II rok, 4 semestr
Rodzaj przedmiotu	kierunkowy do wyboru
Język wykładowy	polski
Koordinator	dr hab. Marcin Wołoszyn, prof. UR
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr hab. Marcin Wołoszyn, prof. UR

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
4			15						2

1.2. Sposób realizacji zajęć

X zajęcia w formie tradycyjnej

- zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

Zaliczenie z oceną

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Ogólna wiedza na temat historii starożytnej (na podstawie wykładów z semestru zimowego) oraz na temat sytuacji kulturowej w Europie Środkowo-Wschodniej w okresie przedrzymskim i wpływów rzymskich (III w. p.n.e. – V w. n.e.)

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C1	Zapoznanie studentów z definicją numizmatyki, jej odmiennością od archeologii
C2	Zapoznanie studentów z problemem początków monety w świecie starożytnym, zwłaszcza monety greckiej i rzymskiej
C3	Zapoznanie studenta z dziejami monety greckiej i rzymskiej
C4	Zapoznanie studenta z problemem mennictwa obszarów peryferii świata antycznego (Celtowie, Ilirowie, Germanowie w okresie rzymskim)
C5	Zapoznanie studenta z problemem napływu monet antycznych na teren Barbaricum
C6	Zapoznanie studenta z niemonetarnymi funkcjami monet w starożytności

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu STUDENT:	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_01	Zna i rozumie literaturę specjalistyczną z zakresu numizmatyki starożytnej	K_Wo1, K_Wo2
EK_02	Zna i potrafi opisać źródła do problemu początku monety w świecie starożytnym	K_Wo2, K_Uo7
EK_03	Zna i rozumie uwarunkowania rozwoju monety w starożytnej Grecji i Rzymie	K_Wo7
EK_04	Rozpoznaje najważniejsze typy monet antycznych	K_Wo2
EK_05	Potrafi opisać uwarunkowania rozwoju mennictwa celtyckiego, iliryjskiego, dackiego i germańskiego	K_Uo7
EK_06	Potrafi opisać fazy i kierunki napływu monety antycznej do Europy Środkowo-Wschodniej	K_Uo7
EK_07	Charakteryzuje pozaekonomiczne aspekty funkcjonowania monety antycznej	K_Uo7
EK_08	Charakteryzuje metody analizy składu monet antycznych	K_Wo2, K_Wo7
EK_09	Zachowuje krytycyzm w przyjmowaniu poglądów	K_Ko1
EK_10	Akceptuje różne poglądy i przedstawia własne, dyskutuje	K_Wo9, K_Uo2, K_Ko2, K_Ko4

3.3 Treści programowe

A. Problematyka zajęć

Treści merytoryczne
1. Numizmatyka – podstawowe pojęcia, dzieje dyscypliny, podstawy organizacyjne numizmatyki w Polsce i na świecie
2. Początki monety w świecie starożytnym. Źródła pisane i materialne
3. Moneta grecka okresu klasycznego

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

4. Moneta grecka okresu hellenistycznego
5. Moneta Republiki Rzymskiej
6. Mennictwo Imperium Romanum (do 498)
7. Mennictwo peryferii świata rzymskiego. Celtowie, Dakowie, Ilirowie, Germanie w okresie rzymskim
8. Napływ monety greckiej i rzymskiej do Barbaricum I
9. Napływ monety greckiej i rzymskiej do Barbaricum II (późny antyk)
10. Pozaekonomiczne funkcje monety antycznej
11. Moneta antyczna w badaniach z zakresu nauk technicznych
11. Podsumowanie zajęć

3.4 Metody dydaktyczne

Wykład z prezentacją multimedialną. Referat na podstawie wskazanego przez prowadzącego tekstu.

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_02	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_03	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_04	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_05	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_06	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_07	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_08	zaliczenie ustne	KONWERSATORIUM
EK_09	analiza referatu, obserwacja w trakcie zajęć	KONWERSATORIUM
EK_10	analiza referatu, obserwacja w trakcie zajęć	KONWERSATORIUM

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Podstawą zaliczenia przedmiotu jest zaliczenie ustne oraz wygłoszenie referatu na zadany temat (literatura przedmiotu zostanie dostarczona)

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	15
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	10

Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	25
SUMA GODZIN	50
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	2

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie dotyczy
zasady i formy odbywania praktyk	Nie dotyczy

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

Syntezy

W. E. Metcalf (red.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford 2016
 A. Krzyżanowska, *Numizmatyka grecka*, [w:] E. Wipszycka (red.), *Vademecum historia starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2001, t. I-II, s. 253-310.

A. Kunisz, *Numizmatyka Cesarstwa Rzymskiego*, [w:] E. Wipszycka (red.), *Vademecum historia starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2001, t. I-II, s. 342-362.

M. Mielczarek, *Mennictwo starożytnej Grecji*, Warszawa 2006.

M. Salamon, *Numizmatyka*, [w:] E. Wipszycka (red.), *Vademecum historia starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1999, t. III, *Źródłoznawstwo czasów późnego antyku*, s. 490-584.

A. Ziółkowski, *Numizmatyka republikańskiego Rzymu*, [w:] E. Wipszycka (red.), *Vademecum historia starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2001, t. I-II, s. 312-340.

Literatura uzupełniająca:

Początki monety

P. van Alfen, U. Wartenberg (red.), *White Gold Studies in Early Electrum Coinage*, Jerusalem 2019.

U. Wartenberg, *Die Geburt des Münzgeldes. Die frühe Elektronprägung*, *Mitteilungen der Österreichischen Numismatischen Gesellschaft* 56:1 (2016), 30-49.

Napływ monety rzymskiej na teren Barbaricum

A. Bursche, R. Ciołek, R. Wolters (red.), *Roman coins outside the Empire. Ways and phases, contexts and functions*, Wetteren 2008.

A. Dymowski, *Napływ na ziemie Małopolski pieniądza emitowanego do końca III w. po Chr. w zachodniej części świata śródziemnomorskiego*, [w:] W. Garbaczewski, R. Macyra (red.), *Pieniądz i banki w Małopolsce*, Poznań 2018, pp. 39-50.

https://www.academia.edu/39730653/Nap%C5%82yw_na_ziemie_Ma%C5%82opolski_pieni%C4%85dza_emitowanego_do_ko%C5%84ca_III_w_po_Chr_w_zachodniej_cz%C4%99%C5%9Bci_%C5%9Bwiata_%C5%9Br%C3%B3dziemnomorskiego

M. Wołoszyn (red.), *Byzantine Coins in Central Europe between the 5th and 10th Century*, Kraków 2009.

Moneta peryferii świata antycznego

R. Ciołek, *Emisje króla Ballaiosia. Początki mennictwa w Ilirii*, Warszawa 2011.

M. Rudnicki, Pieniądz celtycki na Śląsku, [in:] Witold Garbaczewski, Roman Macyra (eds.), Pieniądz i banki na Śląsku. Studia nad Dziejami Pieniądza i Bankowości w Polsce, Poznań 2012, s. 33–68.

I. Florkiewicz, Monety geto-dackie z obszaru Polski – nowe dane, [w:] M. Karwowski, E. Droberjar (red.), Archeologia Barbarzyńców 2008: powiązania i kontakty w świecie barbarzyńskim, Rzeszów 2009, s. 101-121.

Analizy chemiczne monet

M. Ponting, The scientific analysis of coinage: expectations, realities, problems and potential, [w:] K. Butcher (red.), Debasement Manipulation of Coin Standards in Pre-Modern Monetary Systems, Oxford 2020, s. 33-43.

Numizmatyka starożytna online

Wiele linków i innych użytecznych informacji znajduje się m.in. na stronie Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego <http://ptn.pl/>

a także International Numismatic Council <https://www.inc-cin.org/>

W 2022 r. kongres numizmatyczny odbędzie się w Warszawie strona kongresu <https://inc2022.pl/>

Łatwo dostępne, duże zbiory monet

Berlin <https://ikmk.smb.museum/home?lang=de>

Londyn: <https://www.britishmuseum.org/collection>

Oxford <https://www.ashmolean.org/heberden-coin-room>

Syntetyczne dzieje monety starożytnej

Bartosz Awianowicz (Toruń)

Monety antyczne świata greckiego - od początków do Aleksandra Wielkiego

https://www.academia.edu/43134496/Bartosz_Awianowicz_MENNICTWO_%C5%9AWIATA_GRECKIEGO_SEMESTR_LETNI_2020

Mennictwo Imperium Romanum w Rzymie i w prowincjach: wprowadzenie

<https://www.youtube.com/watch?v=iGrMINoHt1A>

Mennictwo Imperium Romanum

https://www.academia.edu/37631396/Mennictwo_Imperium_Romanum_pdf

Początki monety:

U. Wartenberg, *The Birth of Coinage. Old Questions - New Answers* (Referat Wrocław, 3 VII 2017):

https://www.academia.edu/34043055/The_Birth_of_Coinage_Old_Questions_New_Answers

The Planchet, Season 1, Episode 3. White Gold: Studies in Early Electrum Coinage (rozmowa U. Wartenberg i P. van Alfen; 28 V 2020)

<http://numismatics.org/planchet/01-03/>

Prof. W. Scheidel, East versus West. The Great Alternative (referat na temat początków monety w świecie śródziemnomorskim i w Chinach; 10 V 2018)

<https://www.youtube.com/watch?v=kmr7PvS4oQU>

Początki monety u Germanów

Prof. A. Bursche (7 III 2017)

<https://www.youtube.com/watch?v=NVuHVAPguCQ>

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej